

Оцінка ефективності податкового контролю в Україні

У статті розглянуто сутність та напрями податкового контролю як складової системи податкового адміністрування. Здійснено кількісний аналіз окремих показників ефективності діяльності податкових органів щодо провадження податкового контролю за період 2006–2011 років. За результатами аналізу зроблено висновки та пропозиції щодо підвищення ефективності податкового контролю в Україні.

Ключові слова: адміністрування податків, податковий контроль, фінансові ресурси, облік платників податків, податкова перевірка, податкова служба.

В статье рассмотрены суть и направления налогового контроля как составляющей системы налогового администрирования. Проведен количественный анализ отдельных показателей эффективности деятельности налоговых органов по осуществлению налогового контроля за период 2006–2011 годов. По результатам анализа сделаны выводы и предложения по повышению эффективности налогового контроля в Украине.

Ключевые слова: администрирование налогов, налоговый контроль, финансовые ресурсы, учет налогоплательщиков, налоговая проверка, налоговая служба.

The paper considers the nature and directions of fiscal control as part of the tax administration system. A quantitative analysis of individual indicators of efficiency of the tax authorities' activity in tax controlling for the period of 2006–2011 is implemented. According to the analysis conclusions and suggestions for improving the efficiency of tax control in Ukraine are made.

Keywords: tax administration, tax management, financial resources, accounting taxpayers, tax audit, the tax office.

Постановка проблеми. В умовах хронічної нестачі фінансових ресурсів на рівні держави, суб'єктів господарювання і домогосподарств, незадовільного наповнення державного і місцевих бюджетів, бюджетів загальнодержавних спеціалізованих фондів, низької податкової культури особливої уваги потребує вдосконалення, підвищення дієвості й ефективності податкового контролю.

Податковий контроль є одним з головних елементів податкового адміністрування, і його ефективність суттєво впливає на рівень податкових надходжень до бюджету, тому актуальним завданням є дослідження існуючих у даному напрямі проблем та розробка шляхів підвищення ефективності податкового контролю.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням податкового контролю, оцінюванню його ефективності присвячено роботи В. Андрушченко, П. Буряка, О. Жигален-

ко, Ю. Іванова, Т. Кравцової, І. Литвінчука, В. Мельника, О. Шевчук та ін. [1–7, 9]. Кожний із згаданих дослідників у своїх працях наводить власне тлумачення сутності податкового контролю, його теоретико–методологічних зasad, критерії оцінки його ефективності.

Питання щодо оптимізації існуючої податкової системи та ефективності системи податкового контролю викликано наявними суперечностями та проблемами, які, перш за все, закладені в діючих нормативних актах. Проблеми невиконання у повному обсязі законодавчо задекларованих принципів та основних завдань податкової системи під час формування податкового контролю цікавлять багатьох вчених, політиків та фахівців цієї сфери діяльності. Однак думки авторів дуже часто різняться щодо змісту та етапів визначення процесу ефективності оподаткування. У своїх дослідженнях науковці іноді пропонують різні методи та інструментарій реалізації податкового контролю. Таким чином, слід звернути увагу саме на інструменти, які визначають ефективність діяльності податкового контролю на рівні підприємства.

Метою статті є оцінювання ефективності податкового контролю в Україні на основі статистичних даних, обґрунтування та розробка науково–методичних пропозицій щодо підвищення ефективності податкового контролю України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Податковим кодексом України [8] податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Податковий контроль здійснюється шляхом:

- ведення обліку платників податків;
- податкових перевірок та звірок, перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу право–відносин [8].

Облік платників податків є однією з основних функцій органів державної податкової служби, яка є передумовою здійснення контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби. Кількісний аналіз показників платників податків – фізичних та юридичних осіб, що обліко-

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 1. Кількість зареєстрованих платників податків та рівень сплати податків платниками, що обліковуються органами ДПС, 2006–2011 роки

Показник / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Зареєстровано платників, в органах ДПС України, тис. од.	3607,3	3856,9	4048,4	4031,5	4072,1	4048,8
% до попереднього року	100,1	106,9	105,0	99,6	101,0	99,4
Сплачують податки, тис. од.	3185,5	3448,7	3918	3015,9	3569	3468
% до попереднього року	103,3	108,2	113,6	76,9	118,4	97,2
Питома вага платників, які сплачують податки, до зареєстрованих, %	88,3	89,4	96,8	74,8	87,6	85,7

Складено та розраховано автором на підставі даних ДПСУ.

вуються органами ДПС, та їх динаміку за аналізований період часу представлено у табл. 1.

Як бачимо, рівень платників податків, що сплачують податки, до кількості платників, що обліковуються органами ДПС, протягом 2006–2011 років має різноспрямовану динаміку: з 2006–2008 років поступово збільшувався – з 88,3 до 96,8% (максимальне значення), у 2009 році стрімко знизився до рівня 74,8%, у 2010 році збільшився на 12,8%, досягнувши рівня 87,6%, однак у 2011 році скоротився на 2% – до 85,7%. Тобто решта платників (у 2011 році – це 14,3%) обліковуються податковими органами, але не сплачують податки. Можемо припустити, що в їх число входять неплатники, що ухиляються від сплати податків, створюючи тим податкову заборгованість перед бюджетом, а також платники, які подали заяви до податкових органів про закриття (припинення діяльності). Оскільки перед зняттям платника податків з обліку податкові органи мають провести обов'язкову податкову перевірку, але такі перевірки проводяться невчасно або ж не проводяться зовсім у відповідному періоді, то виникає часовий лаг між подачею заяви платником про припинення діяльності та проведеннюм усіх необхідних супровідних процедур, що й провокує виникнення такої «кризикової» групи платників податків. Збільшення частки таких платників за останні роки свідчить про зниження ефективності контрольно–перевірочної роботи податкових органів.

Динаміка показників ефективності контрольно–перевірочної роботи органами ДПС України у 2006–2011 роках представлена у табл. 2.

Як показують результати аналізу, з 2006–2010 років кількість перевірених підприємств, установ, організацій стійко зростала, що свідчить про підвищення рівня ефективності контрольно–перевірочної роботи податковими органами. За цей же період часу частка перевірених підприємств, установ, організацій становила 60–62% у загальній кількості податкоплатників, у 2011 році ця частка знизилася до рівня 52,1%, що пов'язано із введенням у дію норми Податкового кодексу України щодо скорочення вілзних та камеральних перевірок платників податків із метою зниження адміністративного тиску з боку податкових органів. Кількість перевірених фізичних осіб – платників податків також має позитивну динаміку, у 2010 році порівняно з 2006 роком їхня кількість зросла на 354 449 од. (у 2,3 раза), але у 2011 році знизилася порівняно з попереднім роком на 96 637 од. і становила 534 284 од. При цьому за аналізований період часу в 94–96% перевірених юридичних осіб виявлено порушення податкового законодавства, з 2006–2010 років кількість таких юридичних осіб зростала і становила 422 240 од. у 2010 році проти 371 688 од. у 2006 році, у 2011 році їхня кількість зменшилася до 363 609 од., що на 58 631 од. менше відповідно до минулого року. За результатами контрольно–перевірочної роботи у 92–93% фізичних осіб – підприємців виявлено порушення податкового законодавства протягом 2006–2010 років, у 2011 році даний показник знизився до рівня 88,8%, що свідчить про підвищення рівня ефективності податкового контролю, масово–роз'яснювальної роботи тощо.

Таблиця 2. Кількісний аналіз показників ефективності контрольно–перевірочної роботи органами ДПС, 2006–2011 роки

Показник / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Перевірено підприємств, установ, організацій, од.	389996	428842	423434	432948	439430	383586
% від загальної кількості платників податків	60,3	62,7	56,6	57,0	60,7	52,1
Перевірено фізичних осіб – платників податків, од.	276472	374433	421550	529729	630921	534284
% від загальної кількості платників податків	14,9	18,0	17,8	22,1	28,3	25,2
Виявлено порушення податкового законодавства у юридичних осіб, од.	371688	408087	399413	411093	422240	363609
% від загальної кількості перевірених	95,3	95,2	94,3	95,0	96,1	94,8
Виявлено порушення податкового законодавства у фізичних осіб – підприємців, од.	258590	351571	391813	495676	422240	474550
% від загальної кількості перевірених	93,5	93,9	92,9	93,6	93,6	88,8
Донараховано за результатами контрольної роботи – всього, млн. грн.	7480,6	5951,2	8519,9	14911,2	23290,6	9658,5
в тому числі:						
– за актами документальних перевірок	6692,4	5479,3	8178,1	14590,4	22848,9	9060,3
– пеня за несвоєчасну сплату	788,2	471,9	341,8	320,8	441,7	598,2
– адміністративні штрафи	7,4	8,9	11,6	12,9	13,9	7,7

Складено та розраховано автором на підставі даних ДПСУ.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

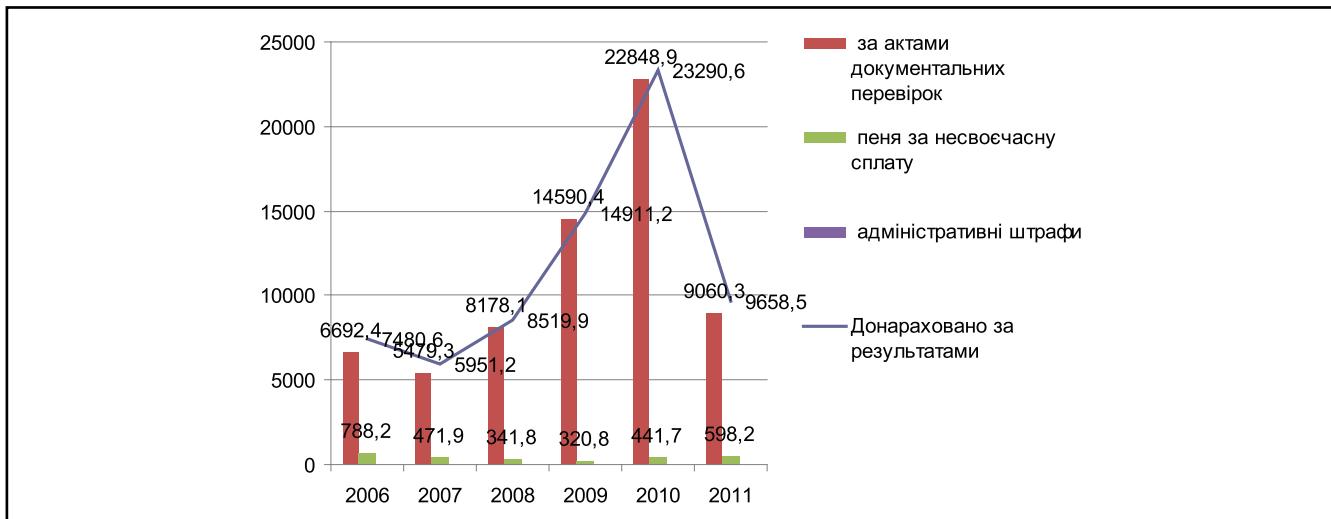
Встановлено, що за результатами контрольної роботи по-даткових органів за 2006–2010 роки зростали сума донарахувань у бюджет. Так, з 2006–2010 років вона зросла на 15 810,1 млн. грн., або у 3,11 раза, проте у 2011 році – знизилася у 2,5 раза порівняно з попереднім роком і становила 9658,5 млн. грн. Отримані донарахування переважно за актами документальних перевірок, нарахованої пені за несвоєчасну сплату податкових зобов'язань платниками та адміністративних штрафів.

Динаміка зміни показників результативності контрольної роботи органів ДПС України у 2006–2011 роках представлена на рис. 1.

Поряд із цим мають місце скасування (зменшення) сум донарахуваних платежів (табл. 3).

Результати аналізу свідчать, що, наприклад, у 2010 році 45,4% донарахуваних сум було скасовано (зменшено),

у 2011 році цей показник значно зменшився до рівня 14,6% від загальної суми донарахуваних платежів у бюджет, що свідчить про підвищення рівня результативності податкового контролю в частині правильності, коректності нарахувань податкових зобов'язань, що підлягають сплаті платниками податків. Слід відмітити позитивну динаміку впродовж аналізованого періоду часу рівня надходжень донарахуваних платежів до бюджету за підсумками контрольної роботи податковими органами, зокрема з 2006–2011 років він збільшився на 25,6%, на цьому тлі й відзначено зростання фактично погашених донарахуваних сум за результатами контрольної роботи на 2755,8 млн. грн., з 1934,9 млн. грн. у 2006 році до 4690,7 млн. грн. у 2011 році, реалізація яких відбулася за рахунок донарахуваних сум за актами перевірок та нарахованої пені за несвоєчасну сплату податкових зобов'язань.

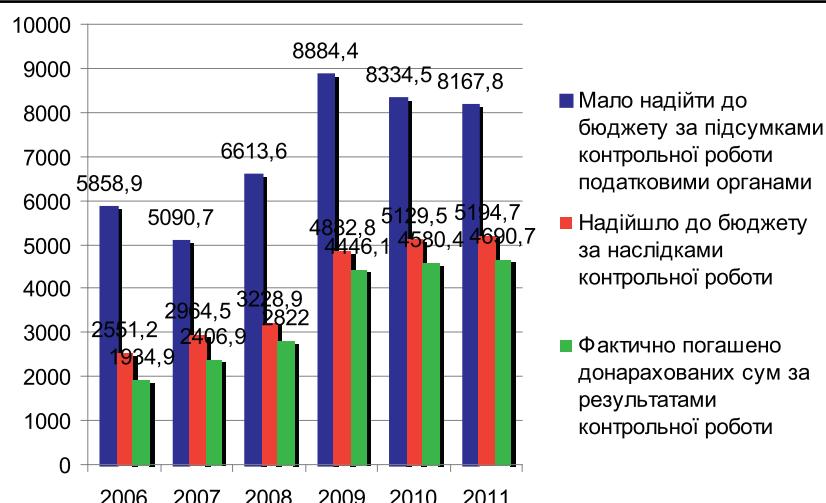
Рисунок 1. Динаміка зміни показників результативності контрольної роботи органів ДПС України, 2006–2011 роки
Авторська розробка.

Таблиця 3. Рівень виконання надходжень до зведеного бюджету України донарахуваних платежів за результатами контрольної роботи податковими органами у 2006–2011 роках, млн. грн.

Показник / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Скасовано (зменшено) сум донарахуваних платежів – всього	1602,1	803,6	1891,9	6005,8	10570,3	1406,3
% до донарахуваних	21,4	13,5	22,2	40,2	45,4	14,6
Перенесено термін сплати донарахуваних сум	19,6	56,9	14,4	21,0	6,2	84,3
Мало надійти до бюджету за підсумками контрольної роботи податковими органами	5858,9	5090,7	6613,6	8884,4	8334,5	8167,8
з них:						
– за актами документальних перевірок	5070,8	4618,8	6272,0	8564,4	7893,3	7574,4
– пені за несвоєчасну сплату	788,1	471,9	341,6	320,0	441,2	593,4
Надійшло до бюджету за наслідками контрольної роботи	2551,2	2964,5	3228,9	4882,8	5129,5	5194,7
Рівень надходжень донарахуваних платежів до бюджету за підсумками контрольної роботи податковими органами, %	38,4	58,2	48,8	55,0	61,6	64,0
Фактично погашено донарахуваних сум за результатами контрольної роботи	1934,9	2406,9	2822,0	4446,1	4580,4	4690,7
% від тих, що мали надійти	33,0	47,3	42,7	50,0	36,0	57,4
з них:						
– донарахуваних сум за актами перевірок	1621,0	2277,5	2714,6	4358,9	4511,0	4497,6
% від тих, що мали надійти	32,0	49,3	43,3	50,9	36,8	59,4
– пені за несвоєчасну сплату	314,0	129,4	107,4	87,2	69,4	193,1
% від тих, що мали надійти	39,8	27,4	31,4	27,3	15,7	32,5

Складено та розраховано автором на підставі даних ДПСУ.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Рисунок 2. Рівень виконання надходжень до зведеного бюджету України донарахованих платежів за результатами контрольної роботи податковими органами в 2006–2011 роках, млн. грн.

Авторська розробка.

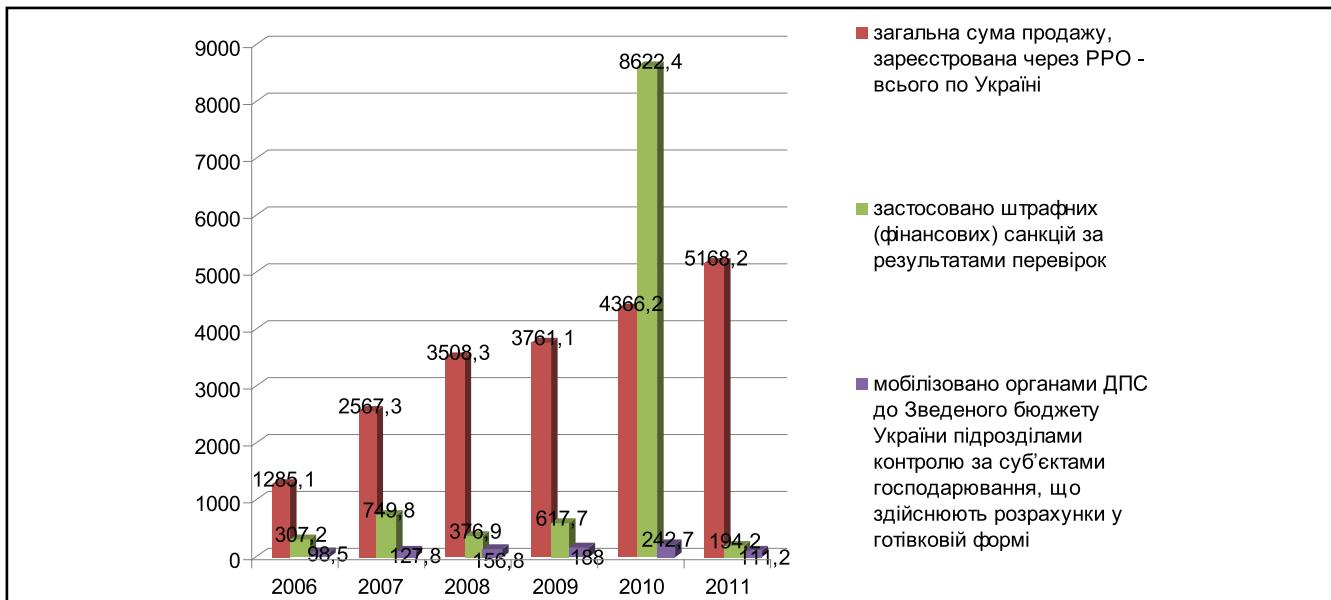
Динаміка рівня виконання надходжень до зведеного бюджету України донарахованих платежів за результатами контрольної роботи податковими органами в 2006–2011 роках представлена на рис. 2.

Переорієнтація на галузевий підхід під час проведення перевірок, удосконалення процедури планування та відбір платників до перевірки з використанням ризикоорієнтованої системи сприяли попілпшенню основних результатів роботи.

Таблиця 4. Динаміка показників результативності контрольно–перевірочної роботи підрозділів податкового контролю юридичних осіб, млн. грн.

Показник / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Донараховано та стягнуто узгоджених податкових зобов'язань за актами перевірок	4431,3	3509,5	4598,0	4241,6	7290,5	4252,4
з них:						
– надійшло до бюджету	1100,2	1539,1	1890,0	2897,7	3114,1	2979,7
Зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток	2595,1	2703,8	2600,0	9133,9	13316,3	16401,4
Упереджено несплату податку на прибуток у наступних податкових періодах	648,8	675,9	651,2	1898,6	3329,1	4067,5

Складено та розраховано автором на підставі даних ДПСУ.

Рисунок 3. Динаміка показників ефективності роботи підрозділів податкового контролю юридичних осіб ДПС України у 2006–2011 роках, млн. грн.

Авторська розробка.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Динаміка зміни результатів контролально–перевірочної роботи підрозділів податкового контролю юридичних осіб представлена у табл. 4.

Так, за результатами проведеного аналізу видно, що динаміка донарахованих та стягнених узгоджених податкових зобов'язань за актами перевірок має різноспрямовану динаміку впродовж 2006–2011 років, з 2007–2010 років спостерігалося їхнє зростання на 3781,0 млн. грн. – з 3509,5 млн. грн. у 2007 році до 7290,5 млн. грн. у 2010 році, у 2011 році значення цього показника повернулося до рівня 2009 року – 4252,4 млн. грн., що на 3038,1 млн. грн. менше, ніж за 2010 рік. Також зростали й надходження до бюджету, у 2006–2010 роках їхнє збільшення становило 2013,9 млн. грн., з 1100,2 млн. грн. у 2006 році до 3114,1 млн. грн. у 2010 році, у 2011 році до бюджету надійшло 2979,7 млн. грн., що на 1334,2 млн. грн. менше досягнутих результатів 2010 року. Зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток за 2006–2011 роки дозволило упередити несплату податку на прибуток у наступних податкових періодах, сума якої за даний період зросла на 3418,7 млн. грн. (у 6,3 раза) – з 648,8 млн. грн. у 2006 році до 4067,5 млн. грн. у 2011 році.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження ефективності податкового контролю в рамках оцінювання ефективності податкового адміністрування в Україні, на основі динаміки проаналізованих показників результативності податкового контролю, виявлено загальну тенденцію щодо підвищення ефективності податкового контролю. Але наявність податкового боргу, практика виявлення порушень податкового законодавства при податкових перевірках, факти несвоєчасної сплати платниками податків донарахованих податкових зобов'язань та фінансових санкцій свідчать про наявність суттєвих проблем щодо провадження податкового контролю в Україні, які потребують вирішення і суттєво впливають на показники наповнюваності бюджету.

Висновки

За результатами проведеного дослідження видно, що за аналізований період суттєво підвищилася якість і ефективність податкового контролю. Важливим фактором, що вплинув на дану тенденцію, є інформатизація і впровадження застосування комп'ютерних технологій для збору, обробки, систематизації та зберігання інформації. На сьогодні в розпорядженні податкових органів є потужні бази даних щодо платників податків, податкові органи мають доступ до баз даних митних органів, пенсійного фонду та інших баз даних, що формуються державними контролюючими органами. Даний факт позитивно впливає на рівень виявлення здійснених платниками податкових порушень і оперативне донарахування податкових зобов'язань та фінансових санкцій за фактами таких порушень. З іншого боку, існує ряд проблем щодо здійснення податкового контролю, які носять як макроекономічний характер, так і є наслідком поведінки

платників податків. Негативно впливає на рівень податкового контролю поганий фінансовий стан значної кількості юридичних осіб – платників податків, для яких податкове навантаження є надто високим і вони об'єктивно неспроможні сплачувати податки в повному обсязі, тому активно застосовують легальні, напівлегальні і нелегальні схеми щодо мінімізації податкових платежів, що підвищує ризик невиявлення податковими органами порушень податкового законодавства. Також на ефективність податкового контролю негативно впливає низький рівень податкової культури і ступінь довіри платників податків до податкових органів. Це спричинено постійними змінами і недосконалістю податкового законодавства, наявністю численних фактів противправної поведінки посадових осіб податкових органів у процесі проведення податкових перевірок, складання актів за результатами податкових перевірок та неправомірного застосування фінансових санкцій, негативна статистика судових рішень за податковими спорами між платниками податків та податковими органами, коли безспірно мають місце факти штучного затягування прийняття рішень на користь платника податків. Усе це в сукупності суттєво знижує ефективність податкового контролю. Для виправлення ситуації слід, перш за все, переглянути політику податкових органів у сфері податкового контролю, звернути увагу на те, що наповнення бюджету не є самоціллю і основною метою діяльності податкових органів, що відносини між платниками податків та податковими органами мають носити більш партнерський характер. Слід зменшити кількість перевірок і надати можливість платникам податків самостійно або із залученням незалежних фахівців–експертів виявляти та виправляти допущені порушення податкового законодавства і добровільно донараховувати та сплачувати в бюджет суми зниження податкових зобов'язань та фінансові санкції. Дані заходи будуть позитивно впливати і на динаміку податкових надходжень у бюджет, і на ділову активність вітчизняних суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Андрющенко В.Л. Фіiscalne адміністрування як наука і мистецтво / В.Л. Андрющенко // Фінанси України. – 2003. – №6. – С. 27–35.
2. Буряк П.Ю. Податковий контроль / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К.: Хай–Тек Прес, 2007. – 608 с.
3. Гордієнко В.С. Ефективність податкового контролю в діяльності торгівельного підприємства / [Електрон. ресурс], Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2010_30_1/Gordien.pdf
4. Жигаленко О.В. Принципы налогового контроля / О.В. Жигаленко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №2. – С. 119–127.
5. Адміністрування податків / Навч. посібник для самостійної підготовки магістрів спеціальності 8.050114 / Ю.Б. Іванов, Л.М. Карпов, К.В. Петросянц. За заг. ред. Ю.Б. Іванова. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 276 с.

6. Кравцова Т.М. Організаційно–правові проблеми удосконалення законодавства України про податковий контроль / Т.М. Кравцова // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2004. – Вип. 227. – С. 92–96.
7. Литвинчук І.В. Податковий контроль: напрями удосконалення / І.В. Литвинчук, Н.М. Бурківська // Вісник ЖДТУ. – 2009. – №2:[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/viznik/>
8. Мельник В.М. Вплив адміністрування податків на ефективність податкової системи / В.М. Мельник // Науковий вісник НАДПСУ. – 2005. – №2. – С. 55–62.
9. Податковий кодекс України // Вісник податкової служби України, 2013. – №2–3. – 416 с.
10. Шевчук О.А. Податковий контроль: сутнісно–змістовні характеристики / О.А. Шевчук // Экономика и управление. – №4, 2011. – С. 90–96.

М.Д. БІЛИК,
д.е.н., професор, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
В.К. ХЛІВНИЙ,
к.е.н., доцент, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Досвід і проблеми функціонування підприємств державного сектору в країнах ОЕСР та можливості його використання в Україні

У статті розкрито досвід управління підприємствами державного сектору в країнах ОЕСР, оцінено їхню кількість, вартість активів по паритету купівельної спроможності, співвідношення вартості активів ДП до ВВП, структуру власності, загальну ринкову капіталізацію, тип управління та запропоновано окремі напрями підвищення ефективності діяльності українських державних підприємств.

Ключові слова: державні та казенні підприємства, підприємства з державною частиною у статутному капіталі, моделі організації, функції власника, ефективність діяльності.

В статье раскрыт опыт управления предприятиями государственного сектора в странах ОЕСР, оценены их количество, стоимость активов по паритету покупательной способности, соотношение стоимости активов ГП к ВВП, структура собственности, общая рыночная капитализация, тип управления и предложены отдельные направления повышения эффективности деятельности украинских государственных предприятий.

Ключевые слова: государственные и казенные предприятия, предприятия с государственной долей в уставном капитале, модели организации функции собственника, эффективность деятельности.

This article is dedicated to experience of management in state companies in countries of organization in economic collaboration and development (OECD), evaluate their amount, cost of assets for purchasing power, ratio of the cost of assets of state companies to gross output, structure of property, total market capitalization, type of management. The Direction of increasing the efficiency in activity of Ukrainian state companies are suggested.

Keywords: state companies, companies with state share in authorized capital, models of organization the function of owner, efficiency of activity.

Постановка проблеми. В розвитку всіх компаній світу (за винятком «сімейних» підприємств) значну роль відіграє корпоративне управління. Воно є одним зі способів прийняття рішень. Від ефективності корпоративного управління багато в чому залежить стабільність усієї економічної системи, і зокрема підприємств державного сектору, який заслуговує особливої уваги.

Проблеми корпоративного управління державних підприємств із частками державної власності досліджувала організація економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР) у 2005–2006 роках по 20 країнах [6]. Таке дослідження було зумовлено значною частиною державних підприємств в економіці окремих країн ОЕСР та їхнім впливом на загальні показники економічного розвитку; необхідністю корінного реформування державного сектора в умовах глобалізації й лібералізації; потребами належної реалізації прав власності; специфічними проблемами функціонування державних підприємств, які неможливо подолати, використовуючи тільки призначенні для них інструменти управління; необхідністю поліпшення управління державними підприємствами.

Ознайомлення з результатами діяльності підприємств із часткою державної власності свідчить про їхню значну роль в економіці. У країнах ОЕСР вони забезпечують до 40% доходів вартості, близько 10% зайнятих, а в деяких з цих країн (не тільки в колишніх соціалістичних країнах) – до 50% ринкової капіталізації, хоча в окремих країнах ОЕСР, де в 80-ті й 90-ті роки були реалізовані масштабні програми приватизації, ці показники були суттєво нижчими. Однак і пі-